

**KORREKSION PEDAGOGIKA VA UNING BUGUNGI KUNDAGI
AHAMIYATI**

Xushboqova Muqaddam Abdurahmon qizi

Toshboyeva Gulasal

Termiz davlat pedagogika instituti talabalari

xushboqova@gmail.com

ANNOTATSIYA: Mazkur ishda korreksion pedagogika fanining mazmuni, maqsadi, vazifalari hamda zamonaviy islohotlar jarayonidagi ahamiyati yoritilgan. Korreksion pedagogika — alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan bolalarni o'qitish, tarbiyalash, rivojlantirish va ijtimoiylashuvini ta'minlaydigan ilmiy-pedagogik yo'nalish hisoblanadi. Annotatsiyada O'zbekiston Respublikasida inklyuziv ta'limni rivojlantirish, bolalar uchun qulay ta'lim muhiti yaratish, maxsus pedagog kadrlar tayyorlash hamda reabilitatsiya va korreksion xizmatlarni modernizatsiya qilish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlarning dolzarbligi asoslab berilgan. Ishda shuningdek, Prezident tomonidan ta'limda tenglik, imkoniyati cheklangan bolalarning huquqiy himoyasi va ularning sifatli ta'limga bo'lgan kirish imkonini kengaytirish borasidagi strategik vazifalar yoritilgan. Mazkur ilmiy ish korreksion ta'limning nazariy asoslari, amaliy mexanizmlari va ijtimoiy ahamiyatini ochib berishi bilan ahamiyatlidir.

ANNOTATION: This work describes the content, purpose, tasks, and significance of correctional pedagogy in the process of modern reforms. Correctional pedagogy is considered a scientific-pedagogical field that ensures the teaching, upbringing, development, and socialization of children with special educational needs. The annotation highlights the relevance of the measures being implemented in the Republic of Uzbekistan to develop inclusive education, create a comfortable educational environment for children, train special pedagogical staff, and modernize rehabilitation and correctional services. The work also emphasizes the strategic tasks outlined by the President aimed at ensuring equality in education, protecting the rights of children with disabilities, and expanding their access to quality education.

This scientific paper is significant for revealing the theoretical foundations, practical mechanisms, and social importance of correctional education.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida har bir bolaga shaxs sifatida yondashish, uning individual imkoniyatlari va rivojlanish xususiyatlarini hisobga olish muhim ahamiyat kasb etadi. Aqliy, jismoniy, sensor, nutqiy yoki ruhiy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar bilan ishlashda maxsus yondashuv talab etiladi. Shu nuqtai nazardan korreksion pedagogika — maxsus ehtiyojli bolalarning ta'limi, tarbiyasi va rehabilitatsiyasi bilan shug'ullanuvchi fan sifatida alohida o'rin tutadi. Korreksion pedagogikaning asosiy maqsadi — rivojlanishida turli xil nuqsonlari bo'lgan bolalarning imkoniyatlarini aniqlash, ularni rivojlantirish va jamiyatga muvaffaqiyatli moslashtirishdir. 2020-yil 13 oktabrda Prezident Mirziyoyev imzolagan qaror bilan, maxsus ta'limga muhtoj bolalar uchun davlat siyosatida jiddiy yo'l ochildi: 2020–2025-yillarga mo'ljallangan Konsepsiya rivojlantirish inklyuziv ta'limni 2020–2025 hamda unga tegishli Amaliy choralar xaritasi (“Roadmap”) tasdiqlandi.

Bu hujjatlar orqali, inklyuziv ta'lim tizimi — ya'ni maxsus ehtiyojlari bo'lgan bolalar bilan sog'lom bolalarni bir maktabda birga o'qitish tartibi boshlangan.

Qarorga ko'ra, davlat maktablari va kollejlarda maxsus (korreksion) sinflar, shuningdek oliy ta'lim muassasalarida pedagogik kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash uchun tegishli chora-tadbirlar yo'lga qo'yilishi belgilangan.

2023–2024 o'quv yilida, inklyuziv ta'lim — ya'ni umumiy maktablarda — 530 ta umumta'lim maktabida amalga oshirilgan bo'lib, ularga 1 195 nafar maxsus ta'lim ehtiyojiga ega bolalar qabul qilingan.

Rasmiy statistikaga ko'ra, mamlakatda maktab yoshidagi bolalar orasida ~82 000 nafar nogironligi bo'lgan bolalar ro'yxatga olingan; bu — maktab yoshidagi bolalar umumiy sonining taxminan 0.85 % ni tashkil etadi.

2019–2020 o'quv yili ma'lumotlariga ko'ra, nogironligi bo'lgan bolalardan 21 153 nafari maxsus maktablar va internat-maktablarda tahsil olgan.

Biroq, inklyuziv ta'limga o'tish boshlanishi bilan, “odatiy” umumta'lim maktablarida maxsus ehtiyojli bolalar bilan sog'lom bolalar bir sinfda tahsil olishi ta'minlanmoqda. Maktabgacha ta'lim darajasida ham inkluziv / moslashtirilgan guruhlarini yo'lga qo'yish ishlari olib borilmoqda: masalan, 2024 hisobotlaridan birida, ba'zi maktabgacha ta'lim muassasalarida nogiron bolalar bilan sog'lom bolalar uchun moslashtirilgan guruhlar — rehabilitatsiya va integratsiya shart-sharoitlari bilan faoliyat yuritayotgani qayd etilgan.

2020-2025 yillarga mo'ljallangan Concept of Development of Inclusive Education in the Public Education System of the Republic of Uzbekistan asosida, inklyuziv ta'lim joriy qilinmoqda.

Learning and Sustainable Innovation

2023–2024 o‘quv yilida, inklyuziv ta’lim — ya’ni umumiy maktablarda — 530 ta umumta’lim maktabida amalga oshirilgan bo‘lib, ularga 1 195 nafar maxsus ta’lim ehtiyojiga ega bolalar qabul qilingan.

Rasmiy statistikaga ko‘ra, mamlakatda maktab yoshidagi bolalar orasida ~82 000 nafar nogironligi bo‘lgan bolalar ro‘yxatga olingan; bu — maktab yoshidagi bolalar umumiy sonining taxminan 0.85 % ni tashkil etadi.

Biroq, inklyuziv ta’limga o‘tish boshlanishi bilan, “odatiy” umumta’lim maktablarida maxsus ehtiyojli bolalar bilan sog‘lom bolalar bir sinfda tahsil olishi ta’minlanmoqda. Maktabgacha ta’lim darajasida ham inkluziv / moslashtirilgan guruhlarini yo‘lga qo‘yish ishlari olib borilmoqda: masalan, 2024 hisobotlaridan birida, ba’zi maktabgacha ta’lim muassasalarida nogiron bolalar bilan sog‘lom bolalar uchun moslashtirilgan guruhlar — rehabilitatsiya va integratsiya shart-sharoitlari bilan faoliyat yuritayotgani qayd etilgan.

Korreksion pedagogikaning asosiy maqsadi — rivojlanishida turli xil nuqsonlari bo‘lgan bolalarning imkoniyatlarini aniqlash, ularni rivojlantirish va jamiyatga muvaffaqiyatli moslashtirishdir.

Asosiy maqsadlar quyidagilardan iborat:

Boladagi nuqsonlarni aniqlash va ularning kompensatsiyasini ta’minlash.

Bunda mavjud cheklovlar kamaytiriladi, funksiyalarni to‘ldirish yoki boshqa yo‘l bilan qoplash mexanizmlari rivojlantiriladi.

Ta’lim olish uchun qulay pedagogik sharoit yaratish.

Individual ta’lim dasturlari, moslashtirilgan metodlar qo‘llanadi.

Bolani jamiyatga moslashtirish va ijtimoiy integratsiyani ta’minlash.

Maxsus ehtiyojli bolalarning ijtimoiy hayotda faol ishtirokini rag‘batlantirish.

Bolalarning shaxsiy rivojlanish salohiyatini to‘liq ochib berish.

Korreksion pedagogikaning asosiy vazifalari

Korreksion pedagogika ko‘p yo‘nalishli vazifalarni o‘z ichiga oladi. Ular psixologik, pedagogik, ijtimoiy va tibbiy yondashuvlar bilan uyg‘unlashgan holda amalga oshiriladi.

1. Diagnostika vazifasi

Bola rivojlanishidagi nuqsonlar, qiyinchiliklar va potensial imkoniyatlarni aniqlash

Psixologik-pedagogik tekshiruvlar o‘tkazish

To‘g‘ri tashxis qo‘yish va individual rivojlantirish dasturini tuzish

2. Korreksion–rivojlantiruvchi vazifalar

Bolaning nutqi, idroki, diqqat, xotira, tafakkuri, harakat koordinatsiyasi kabi funksiyalarini rivojlantirish

Learning and Sustainable Innovation

Disfunksiyalarni kamaytirish yoki kompensatsiya qilish
Maxsus mashg'ulotlar orqali rivojlanish jarayonini qo'llab-quvvatlash
3. Reabilitatsiya va habilitatsiya vazifalari

Bola hayotiy ko'nikmalarini shakllantirish
Mustaqil yashashga moslashuvni ta'minlash
Jamiyatda teng huquqli ishtirok etish imkoniyatini yaratish
4. Ta'lim-tarbiya vazifalari

Maxsus dasturlar asosida o'qitish
Bolalarga moslashgan metod, vosita va shakllarni tanlash
Ularning ijtimoiy-axloqiy tarbiyasiga e'tibor qaratish
Inklyuziv ta'lim — "bolaga markazlashgan" yondashuvni ta'minlaydi: ya'ni darslar, metod pedagogika hamda muhit nogiron bolalarning ehtiyojlariga moslashtiriladi va bu ularning ijtimoiy moslashuvi, psixologik rivojlanishi va teng huquqli ta'lim olishiga yordam beradi.

"Korreksion — kompensatsion yo'nalish" orqali nogiron bolalarning kamchiliklarining ta'lim jarayonida kamaytirilishi, ularning o'qish va hayotga moslashuvini osonlashtirishga intilinyapti.

Shu bilan birga, ekspertlar bildiradiki — inklyuziv ta'lim tizimi muvaffaqiyati faqat maktab tizimida ex-institutsional ("ajratilgan") ta'limni yo'q qilish emas, balki keng ko'lamli ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, pedagogik va psixologik yordam, mos muhit va jamiyatning tayyorligi bilan bog'liq.

Agar davlat va jamiyat bu yo'nalishni qo'llab-quvvatlashda davom etsa, imkoniyati cheklangan bolalar uchun teng huquqli ta'lim va integratsiyalashuv yanada kengayadi — bu esa ijtimoiy adolat, teng imkoniyat va inson huquqlari tomon muhim qadam.

Shu bilan birga, oliy va kasb-hunar ta'limida maxsus pedagogika (korreksion pedagogika) kadrlarini tayyorlash, ularni qayta tayyorlash va malakasini oshirish — inklyuziv ta'lim sifatini ta'minlash uchun zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati.

1. Shavkat Mirziyov, Nutqlar to'plami: ijtimoiy himoya va inson qadrini yuksaltirish siyosati (2020-2024).
2. Tursunova G, Korreksion Pedagogika asoslari. - Toshkent: TDPU, 2021
3. UNICEF Uzbekistan. Quality and Inclusive Learning project — Press release. (2025).
4. UNICEF Uzbekistan. Policy Brief: Inclusive Education in Uzbekistan.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari:

"Ta'lim tizimida inklyuziv ta'limni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" (PQ–4860). Nogironligi bo'lgan shaxslarni qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish to'g'risida".

6. Abdullayev A., "O'zbekistonda imkoniyati cheklangan bolalar uchun inklyuziv ta'lim", inlibrary.uz, 2024–2025.

7. Xo'jayev M., "Inklyuziv ta'limni tashkil etishning strategik yo'nalishlari", inlibrary.uz, 2024.